

УДК 303.823.4:316.453(045)

КОВОРКІНГ- ЦЕНТР ЯК ІННОВАЦІЯ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ СУСПІЛЬСТВА

Смочко Н. М., Лужанська Т. Ю., Лепкий М. І.

KOVORKING- CENTER AS INNOVATION IN THE CONDITIONS OF NEW CALLS OF SOCIETY

Smochko Nataliia, Luzhanska Tetyana, Lepkiy Mykhajlo

Стаття присвячена аналізу процесів становлення, функціонування та перспектив розвитку коворкінг-центрів. Досліджено коворкінг як одну з інноваційних форм взаємодії управлінців та підлеглих в межах організації, проаналізовано історію становлення та інституціоналізацію даного поняття. Проаналізовано, що в умовах трансформаційних змін, концепція коворкінгу розвивається від альтернативи традиційної оренди для стартапів та фрілансерів до невід'ємного компонента повноцінного портфелю корпоративної нерухомості. Розглянуто поняття «коворкінг» у трьох різних аспектах: спільної оренди офісного приміщення з метою зручності роботи незалежних працівників різної сфери діяльності; як модель організації робочого простору, який максимально комфортно укомплектовано для ведення підприємницької діяльності вільних і незалежних учасників; як принцип організації робочого простору, який дозволяє учасникам максимально комфортно і з найбільшою ефективністю вести свою діяльність за рахунок гнучкої комбінації послуг та грамотно організованого робочого мікроклімату. Охарактеризовано коворкінг, його відмінні властивості від звичайного виду підприємницької чи іншої діяльності. Наведено як позитивні, так і негативні риси даного виду діяльності. Розкрито необхідність роботи в центрах коворкінгу в період кризи з метою економії коштів. Визначено вплив коворкінгу на розвиток стартап-культури, яка базується на основі нових інноваційних ідей, технологій, надаючи не тільки необхідну інфраструктуру для розвитку нового проекту, але й формуючи креативне співтовариство. Досліджено організацію та функціонування коворкінг-просторів. Обґрунтовано приналежність коворкінгу до системи інноваційної інфраструктури в системі управління персоналом на основі порівняння функцій її елементів і характеристик, аналізу взаємовідносин учасників і організаторів, обґрунтування принципів формування внутрішнього середовища коворкінгу. Доведено, що при вдалій організації, робота в коворкінг-центрі на рівні платформи для бізнесу призведе до підвищення економіки в цілому. Окреслено основні шляхи, за допомогою яких коворкінг-центри можуть стати новим мережевим форматом у сфері послуг.

Ключові слова: коворкінг, коворкінг-центр, спеціалізовані коворкінг-центри, корпоративний коворкінг, колівінг, стартап-культура, стартап-проект.

The article is devoted the analysis of becomings, functioning and prospects of development of kovorking-centers. Investigational kovorking as one of innovative forms of co-operation of upravlinciv and inferiors within the limits of organization, becoming history is analysed and institucionalizaciyu of this concept. It is analysed, that in the conditions of transformation changes, conception of kovorkingu develops from the alternative of traditional lease for startapiv and frilanseriv to inalienable a component valuable the brief-case of the corporate real estate. A concept «kovorking» is considered in three different aspects: common tenancy of office apartment with the purpose of comfort of work of independent workers of different sphere of activity; as a model of organization of space worker which

maximally comfortably manned for the conduct of entrepreneurial activity of free and independent participants; as principle of organization of space worker which allows participants maximally comfortably and with most efficiency to conduct the activity due to flexible combination of services. It is described kovorking, him excellent properties from the ordinary type of enterprise or other activity. Both positive and negative, lines of this type of activity are resulted. The necessity of work is exposed for the centers of kovorkingu in the period of crisis with the purpose of economy of money. Certainly influence of kovorkingu on development of startup-culture, which is based on the basis of new innovative ideas, technologies, giving not only a necessary infrastructure for development of new project but also forming a kreativne concord. Investigational organization and functioning of kovorking-spaces. Grounded belonging of kovorkingu to the system of innovative infrastructure in the system by a management a personnel on the basis of comparison of functions of its elements and descriptions, analysis of mutual relations of participants and organizers, ground of principles of forming of internal environment of kovorkingu. It is well-proven that during successful organization, work in a kovorking-center at the level of platform for business will result in the increase of economy on the whole. Outlined basic ways by which kovorking-centers can become a new network format in the field of services.

Keywords: *kovorking, kovorking-center, specialized kovorking-centers, corporate kovorking, koliving, startup-culture, startup-project.*

Коворкінг як тип колективного простору є найбільш поширеним у світі. Коворкінг – це модернізований робочий простір, який пропонує широку інфраструктуру для фрілансерів, стартапів, невеликих компаній та корпорацій, які планують перевести свій бізнес у спільне робоче середовище. Коворкінг-центр надає безліч переваг фрілансерам і підприємцям, забезпечуючи їх не тільки зручними робочими місцями, але даючи можливість виходити з соціальної ізоляції, знайомитися з новими людьми суміжних спеціальностей з аналогічним стилем життя і способом організації своєї праці, що передбачає природний обмін ідеями, отримання нових знань, народжує нові спільні проекти, дозволяє виконувати більші і складні замовлення.

Глобальна тенденція використання спільного робочого простору знайшла своє відображення і на українському ринку. Coworking Platforma пропонує брендові офіси для усіх типів бізнесу, які легко адаптуються під потреби клієнтів. Дані послуги користуються значним попитом серед компаній з більш ніж 100 співробітниками і, в контексті українського ринку, такі гіганти, як Nvidia, DTEK, Бізнес-Конструктор, вже перейшли до спільного робочого простору.

Коворкінг сприяє розвитку стартап-культури, яка будується або на основі нових інноваційних ідей або технологій, надаючи не тільки всю необхідну

інфраструктуру для розвитку нового проекту і створюючи певну творчу атмосферу, а й формуючи креативне співтовариство, члени якого можуть увійти в новий стартап-проект. Коворкінг дає можливість знайти не лише місце для комфортної роботи, а й цілу спільноту активних, талановитих і відкритих людей.

Як новий соціальний феномен, коворкінг викликав інтерес зарубіжних і вітчизняних вчених різних галузей. Велике значення для розуміння ідеї фрілансерства має робота Даніеля Пінка «Free Agent Nation», опублікована в 1997 р., П. Гурстейна (Penny Gurstein). Серед авторів, які досліджують коворкінг, можна назвати імена Drew Jones, Todd Sundsted, Tony Vacigalupo, S. Hanet-Hutchins, Clay Spinuzzi та інші. Цінним джерелом є онлайн журнал про коворкінг і нові робочі простори в усьому світі «Deskmag Magazine». Для розуміння інституціоналізації коворкінгу слід звернутися до робіт Anil K. Gupta. Проте відзначаємо, що коворкінг як самостійний об'єкт вивчення залишається на периферії дослідницької уваги українських науковців. Напрямок подальших досліджень має стати вдосконалення підходів до організації ергономічного та художньо-естетичного простору коворкінгів залежно від типології.

Нині доцільно охарактеризувати значення коворкінгу для класичного бізнесу, консалтингових та логістичних, туристичних компаній.

Основними цілями даної статті є проаналізувати історичні аспекти становлення, функціонування та перспектив розвитку коворкінг-центрів; переваг та недоліків у роботі; факторів, що впливають на їх роботу; типи коворкінгів, функціональне зонування та дизайн; характеристику провідних коворкінг-центрів в Україні.

Нові тенденції системи економічних відносин вимагають нових креативних підходів до ведення бізнесу. За останні п'ять років в коворкінг-індустрії спостерігається експоненціальне зростання. Коворкінг – це колективний офіс, що включає в себе відкритий простір із закріпленими та незакріпленими місцями, приватні офіси та пропонує усі зручності для комфортної роботи. Коворкінг у перекладі з англійської мови означає «спільна робота» (co-working). На

сьогоднішній день існує більше 11 000 коворкінгів по всьому світу, у тому числі і в Україні. Співзасновник ковокінгу Hubba Амаріт Черонфан стверджує, що коворкінги це спільноти, створені для того, щоб повернути культуру співпраці та кооперації до міст, соціумів, спільнот. Коворкінг передбачає організацію робочого простору, який дозволяє незалежним і вільним учасникам максимально комфортно і з найбільшою ефективністю вести свою діяльність за рахунок гнучкої комбінації послуг та грамотно організованого робочого мікроклімату, а також стимулювати обмін думками і генерацію нових ідей за допомогою взаємодії між учасниками коворкінг-центрів [1].

Коворкінг-центр є новим робочим простором для представників сучасних креативних та інноваційних професій, зокрема, інтернет-працівники, які включають велику кількість різних сфер: програмування, дизайн тощо. Коли у даному центрі збирається критична маса людей, ресурсів і проектів – відбувається якісний стрибок у розвитку ідей, швидкості накопичення зв'язків та ефективності взаємодії. Дані центри зручні не тільки фрілансерам, але й компаніям, співробітникам яких розкидані різними містами або країнами. Також вони зручні для тих, хто тільки виходить на новий для себе ринок праці [3, с. 103].

Зародився коворкінг в США в середині двохтисячних років. Автором інновації вважають американського програміста Бреда Нойбергера. Перший коворкінг був відкритий у Сан-Франциско в 2005 році. Нині коворкінг успішно реалізується не тільки в США, але і в більшості європейських країн. У Лондоні кожен третій бізнес-центр пропонує робочі місця для коворкера. Наданням в оренду і обслуговуванням коворкінг-офісів займаються спеціалізовані фірми. Приймаючи до уваги потреби малих фірм (чисельністю до 5 осіб) в коворкінг-центрах, пропонуються послуги call-центру, секретаря, IT-фахівця, бухгалтера, юрисконсульта, тут же може бути надана в користування міні-кухня, місце для паркування для автомобіля тощо [10].

Коворкінг спрямований на стимулювання найпершої стадії інноваційного процесу – формування ідей. Головне завдання коворкінгу – це забезпечити

відвідувачам комфорт і зручність під час їх перебування в центрі, щоб вони могли з максимальною ефективністю використовувати свій час і в підсумку приходили туди частіше.

Таблиця 1.

Фактори, що впливають на роботу коворкінгу

<i>місце розташування</i>	найчастіше це – діловий центр міста, зручний з точки зору навколишньої інфраструктури, близькості партнерів, забезпечення їх взаємодії з резидентами коворкінгу
<i>зонування простору</i>	зони відкритого і закритого робочого простору, зона переговорів, зона прийому їжі, зона проведення лекцій і семінарів, зона відпочинку
<i>ергономічний підхід</i>	пристосування робочих місць, предметів і об'єктів праці, виходячи з психологічних та фізіологічних особливостей людського організму з метою оптимізації загальної продуктивності праці
<i>інтер'єр</i>	інноваційні дизайнерські рішення, колірна гамма можуть вплинути на продуктивність праці, а також креативність резидентів коворкінгу
<i>політика організаторів</i>	зворотній зв'язок з клієнтом, гнучка цінова і маркетингова політика, ефективно підібраний спектр послуг, що надаються для проведення заходів, інформаційна безпека
<i>оснащення центру</i>	зручність роботи, інформаційна безпека, необхідне технічне забезпечення, сучасне обладнання

Поряд з якісним сервісом, зручною локацією, різним контентом, ефективним інструментом для залучення резидентів стали комфортність і функціональність цих просторів, сучасний дизайн їх інтер'єрів.

Таблиця 2.

Типи коворкінгів, функціональне зонування та дизайн

Тип	Функціональне зонування	Особливості дизайну	Аналоги
Загальні	Зона з місцями для роботи займає основне місце. Поділ на дві основні зони, формується за принципом офісу open space (відкритого типу).	Стильне, лаконічне оформлення простору, ергономічні та функціональні меблі, іноді модульні. В робочій зоні головне: зручні робочі місця, в зонах відпочинку - часто оригінальне оформлення простору.	Chasopys Creative Space, Київ

Креативні	Зона відпочинку переважає над робочою, простір для розвитку та творчості. Найчастіше - поділ простору на окремі приміщення.	Індивідуальні дизайнерські рішення в поєднанні з ергономічним робочим простором, оформлення у відповідності до подієвих заходів	Zelenka, Київ, Лунотека КНУ ім. Шевченка Київ
Спеціалізовані	Мають чітку спеціалізацію для виготовлення певних виробів. Просторні загальні робочі зони з потрібним для роботи приладдям, творчі майстерні.	На першому плані – забезпечити процес виготовлення речей (залежно від спеціалізації) якомога більш комфортним. Дизайн інтер'єру відходить на другий план. Характерним є використання витривалих матеріалів.	Klass TrueDa, GARAJ, Київ
Спеціалізовані	Мають чітку спеціалізацію для виготовлення певних виробів. Просторні загальні робочі зони з потрібним для роботи приладдям, творчі майстерні.	На першому плані – забезпечити процес виготовлення речей (залежно від спеціалізації) якомога більш комфортним. Дизайн інтер'єру відходить на другий план. Характерним є використання витривалих матеріалів.	Klass TrueDa, GARAJ, Київ

Приміщення, яке використовується під коворкінг, має відповідати певним критеріям (високі селі, великі вікна, бажано мальовничий вид за вікном тощо). Кожне робоче місце повинно мати змогу бути повністю налаштованим під конкретного користувача, що забезпечується за рахунок використання безкаркасних або трансформованих меблів. Одним із важливих критеріїв при проектуванні та дизайні приміщення коворкінгу, є його адаптивність до поточних змін задля удосконалення простору загалом в процесі експлуатації, а також можливості швидкого проведення локального редизайну. Стилістичне рішення простору може бути як індивідуальним (унікальний дизайн для кожного окремого коворкінгу), так і корпоративним (мережеві заклади, франшизи, коворкінги на базі організацій і т.п.). Важливим фактором комфорту перебування є навігація всередині простору, організувати яку доцільно засобами дизайну (колірні схеми для різних приміщень, покриття, зонування, акценти тощо).

У країнах Європи такі місця діють на державній основі для підтримки розвитку початкових підприємців. Цей вид діяльності є досить вигідним, оскільки конкуренції практично не має. При створенні коворкінг-центрів крім вибору місця розташування, ергономіки простору, дизайну середовища і підбору адміністративного персоналу дуже важливо приділити увагу організаційній структурі. Основні характеристики організаційної структури коворкінгу: 1) мобільний простір, який постійно видозмінюється в залежності від зовнішніх умов і поставлених перед ним завдань; 2) відкритий простір – не має виражених кордонів з навколишнім середовищем, активно взаємодіє із зовнішнім середовищем; 3) містить окремі яскраво виражені центри, поєднані власною усталеною організаційною структурою; 4) передбачає наявність різноманітних типів партнерства і співпраці всередині: як з окремими людьми, так і з компаніями [7].

Коворкінг-центри відрізняються гнучкістю і мобільністю – це просторі зали, які легко переобладнуються з сукупності робочих місць в аудиторію для обговорення та виступів, проведення майстер-класів і т.п. Вони складаються не тільки з робочого простору, а й зони розваг, обладнані офісними меблями, оргтехнікою, інтернетом. Крім усього перерахованого, під коворкінгом обов'язково маєтись на увазі організація різних заходів освітнього і творчого характеру: лекції, семінари, тренінги, вебінари, майстер-класи, мозкові штурми.

Охарактеризуємо основні переваги коворкінгу на сучасному етапі:

1. Гнучкість. Згідно з дослідженням ринку, проведеним компанією Cushman & Wakefield, гнучкість посідає перше місце у переліку переваг коворкінгів серед фрілансерів, малого бізнесу та навіть великих підприємств. Коворкінг забезпечує економічну ефективність, запобігаючи значним авансовим капіталовкладенням орендарів на створення робочих місць та довгостроковому ризику оплати за непотрібний простір.

2. Швидкий ріст. Поточні прогнози, представлені найбільшим міжнародним оператором коворкінг-конференцій GCUC (Global Coworking

Unconference Conference) і Emergent Research (дослідницька і консалтингова компанія в сфері малого бізнесу), показують, що число членів коворкінгів зростає з 3,8 мільйона у 2020 р. і до 5,1 мільйона до 2022 р.

3. Дизайн. Найкращі коворкінг-простори є різнонаправленими та пропонують захоплюючий дизайн, що забезпечує елементи розваг та комфорту. Наприклад, компанії-власники коворкінг-просторів WeWork та Convene представили інновації у дизайні своїх приміщень, включаючи кав'ярні, торговельні островки, навчальні заклади та фітнес-центри.

4. Взаємодія забезпечує зростання та інновації. Коворкінг-простори створюють стійкий зв'язок між різними підприємствами, створюючи можливість для інновацій на перетині різних напрямків і відображаючи баланс між інтелектуальною гармонією і напругою.

5. Готель, університет і дім. Коворкінг-простори поєднують найкращі аспекти бутік-готелю з соціальною атмосферою університету і комфортом дому під гаслом «простір-як-сервіс» (space-as-a-service).

6. Соціалізація. В останні роки віддалені працівники все частіше висловлювалися стосовно самотності через відсутність людської взаємодії. Майже 83% респондентів в опитуванні компанії Emergent Research про коворкінг підтвердили, що вони відчують себе менш самотніми в результаті приєднання до коворкінг-ком'юніті, що доводить зростаюче бажання «працювати одному разом».

7. Сталий розвиток бізнесу. Незважаючи на переконання, що найчастіше попит на коворкінги створюють позаштатні та незалежні працівники, звіти показують, що до 2022 р. більше 50% корпоративних компаній будуть залучені в індустрію спільного простору. 15% компаній зі списку S&P 500, такі як Facebook, E&Y, JP Morgan, IBM і Microsoft, розташовуються в коворкінг-просторах, це демонструє ринкову тенденцію, яка, як очікується, продовжиться.

8. Розширення інфраструктури підприємства. Оскільки WeWork та інші коворкінг-компанії продовжують залучати великі корпорації, традиційні

орендодавці та фірми з нерухомості пристосовуються до цієї «дестабілізації» галузі, перемикаючи свою увагу на досвід співробітників, пропонуючи кращі умови співпраці: переплановані офісні приміщення, короткострокові оренди, «щасливі години» і різноманітність робочого простору [9].

Що стосується поширення коворкінгу в континентальній Європі, то Берлін є одним з основних його центрів. Там представлені *betahaus*, Будинок Хмари, *Raumstation* і багато іншого. В Європі ця модель роботи характерна не тільки для великих міст. Невеликі міста, особливо університетські, мають значну кількість коворкінг-спільнот, наприклад, коворкінг-офіс в Грайфсвальді (Німеччина). У Шотландії законодавчо створені умови для поширення коворкінг-офісів не тільки у великих, але і в середніх містах.

У світі практично кожен день з'являються нові коворкінг-простори, збільшується кількість коворкерів. Загалом, світовий коворкінг-рух росте, збільшується і різноманітність таких просторів. Великий інтерес представляють коворкінг-візи з доступом до коворкінгу по всьому світу. Поступово він почав розширювати свої межі. З'явилося поняття «*корпоративний коворкінг*». Під ним розуміється своєрідне продовження роботи компанії в більш невимушеній порівняно з офісом обстановці. Для фахівців, які хочуть працювати на умовах коворкінгу, – це різноманітність, нові клієнти, новий спосіб заробітку і відволікання від звичної роботи вдома. У приміщенні для коворкінгу працівники можуть відчути себе більш вільними, а значить і більш значущими людьми.

Одним з перспективних напрямків розвитку коворкінгу є *колівінг*, який вже застосовується в США. Колівінг (від англ. *Coliving* – спільне проживання) – це така форма спільного проживання людей, де вони об'єднані якоюсь спільною ідеєю. Це свого роду хостел, але на відміну від хостелу, який є готелем-гуртожитком, в якому зазвичай проживають туристи і особи, що знаходяться у відрядженні, колівінг об'єднує ще людей за інтересами або професіями, на зразок закритого клубу. Особливо затребуваним колівінг може стати у молоді та підприємців-початківців. До того ж колівінг як форма коворкінгу передбачає наявність безкоштовного Wi-Fi,

оргтехніки, а також спортзалів і басейну, все залежить від особливостей окремого колівінгу.

Другий перспективний напрям розвитку коворкінг-центрів – *спеціалізовані коворкінг-центри*, спрямовані на спільну творчість. Такий напрямок коворкінгу розрахований на творчих людей, у яких немає можливості придбати дороге обладнання, але є бажання створювати речі з його допомогою. Тут можуть проводитися різні майстер-класи, курси з навчання основ певного ремесла, на якому базується коворкінг-простір. На відміну від традиційного коворкінгу, в якому основою генерації ідей є об'єднання людей різних професій і статусів, робота в спеціалізованих коворкінг-центрах навпаки надихає саме присутністю однодумців, які працюють в цей же час в даній сфері. Для туризму такі коворкінг-центри є цікавими тим, що туристи можуть відвідувати також різні майстер-класи по творчості та приймати безпосередньо у них участь [11].

Окрім того, коворкінг-центри для відвідувачів можуть пропонувати послуги: бухгалтерське і юридичне обслуговування, аудит, просування продукту, супровід і розвиток проєктів, стартапу, бізнесу, послуги секретаря, поштове і кур'єрське обслуговування, ІТ-служба, віртуальний офіс, кадрові послуги, інформаційні бази та інші.

З початком кризи в Україні багато підприємств змушені були відчутно скоротити свій штат або взагалі припинити свою діяльність. Такий стан справ спричинив звільнення офісних приміщень як у орендодавців, так і в орендарів. Відсутність приміщень змусило підприємства шукати нові бізнес-моделі, і деякі їх знайшли, – нею стала організація коворкінг-центрів. Підприємства, які зможуть змінити стандартну організацію робочих місць, запустити нові гнучкі умови роботи віддалених співробітників, будуть економити на оренді та утриманні офісних приміщень не менше 40% витрат, які можна направити на розвиток фірми. Тому актуальним є розвиток саме такої форми організації бізнес-процесів і, відповідно, досліджень в цій сфері.

Спільний офіс сприяє пошуку нових бізнес-контактів, постійному обміну ідеями і досвідом; професійному розвитку, чому сприяють освітні програми, організовані багатьма коворкінг-просторами; взаємодопомозі і прискоренню у реалізації проектів. Зібрати команду під потужний проект, знайти менторську допомогу в такому офісі значно легше, ніж робити це самотійно, створити комфортну атмосферу. Настрій на позитивне вирішення необхідного завдання, відсутність контролю зверху, згуртоване за інтересами співтовариство створюють сприятливе середовище для роботи. Крім доступу безпосередньо до робочого місця, більшість коворкінгів проводять різні освітні заходи для своїх відвідувачів. Простір коворкінг сприяє тому, щоб спілкуватися з іншими людьми, налагоджувати контакти та укладати домовленості.

Оскільки постійної потреби в наявності працівника немає, то підприємства можуть значною мірою знизити свої витрати на оренду постійного офісу. До того ж практикується і варіант віддаленої роботи. Співробітники працюють тимчасово і віддалено, робочі місця орендуються у міру необхідності, що дозволяє підприємствам орендувати менші площі для постійного офісу і знижує витрати на його обслуговування. Підприємство може наймати для роботи віддалених працівників в будь-яких регіонах країни, де заробітна плата нижча. При цьому віддалений співробітник працює вдома, а підприємство забезпечує тільки оренду переговорних кімнат, де співробітник може зустрітися з клієнтом або провести відео-конференцію з усіма співробітниками фірми. Ще одним плюсом коворкінгу є можливість економії на відкритті філії. Відкриття нового місця пов'язано з високими витратами і ризиками при довгостроковій оренді офісу. Орендуючи місце для співробітника, підприємство може розширюватися в будь-якому регіоні країни, усуваючи ризик непотрібних офісних витрат. Для офісу, який не пов'язаний з прийомом клієнтів, коворкінг-центри пропонують нову бізнес-модель, так званий *віртуальний офіс* – фактична адреса обробка дзвінків і кореспонденції. Це позбавляє підприємство від витрат на утримання постійного персоналу. Фірми, яким необхідний тимчасовий офіс на термін конкретного

проекту, за рахунок коворкінгу отримують значну економію, вдаючись до використання офісу, вже повністю укомплектованого всім необхідним. У результаті застосування таких бізнес-рішень, підвищення мобільності в організації роботи співробітників, скорочується наявність порожніх і невикористаних робочих місць в офісі, зменшуються витрати на утримування офісних площ. При цьому підприємство економить не тільки за рахунок самої площі, але й на комунальних витратах. Застосування цих варіантів для організації робочих місць віддалених співробітників підприємства, здатність гнучко змінювати свою організацію роботи, прийняти нові розробки, в кінцевому рахунку дозволяє отримати більш високий прибуток [8].

Одне з призначень коворкінг-центру – підтримка короткострокових інноваційних та освітніх проектів, націлених на швидку передачу знань та навичок. Завдяки великим площам, в таких проектах можна задіяти в рази більше учасників. До основних функціональних вузлів, які організуються у коворкінг-центрі належать: 1) велика зала для презентацій, творчих вечорів, тренінгів, семінарів; 2) загальний офіс; 3) приватні кабінети; 4) музикальна кімната; 5) бібліотека та бук кросинг; 6) кухня; зона відпочинку; 7) кімната переговорів; 8) кінозала; 9) лекційна зала; 10) ігрова кімната; 11) скайп-формати.

В Україні перші коворкінг-центри почали діяти в січні 2009 року. Відмічаємо, що чим більш населене місто, тим більше Coworking центрів розташовано в ньому, це свідчить про попит таких закладів.

Таблиця 3.

Порівняльна характеристика коворкінг-просторів України

Показник	Coworking Platforma Art-Zavod	Coworking 365	coMMuna	CoWorkingClub
Місце знаходження	м. Київ, вул. Біломорська, 1а	м. Дніпро, вул. Харківська, 8а	м. Львів, вул. Галицька, 1.	м. Харків, вул. Мироносицька, 63
Робочі зони	<ul style="list-style-type: none"> • Private Office для команд від 2-х осіб. • Відкритий 	<ul style="list-style-type: none"> • Лекторій місткістю до 50 осіб. • Кімната 	<ul style="list-style-type: none"> • Відкритий офіс. • Творча зона. • Переговорні 	<ul style="list-style-type: none"> • Відкритий офіс. • Конференс-зала. • Зала для тренінгів.

	офіс. • Lounge-зона. • Зона творчості.	відпочинку (10-12 осіб). • Відкритий офіс.	кімнати.	• Кімната відпочинку.
Додаткові послуги	• Швидкий wi-fi і пункти друку. • Локери для особистих речей. • Безкоштовні курси англійської мови, тренінги, неформальні вечірки. • Безкоштовне відвідування усіх подій Арт-заводу «Платформа».	• Надання обладнаних залів. • Навчальні аудиторії. • Технічний супровід. • Організація та супровід подій. • Оперативне прибирання .	• Бібліотека. • Скайп-рум. • Ігрові приставки. • wi-fi і пункти друку. • Семінари та майстер-класи. • Додаткове оснащення (фліпчарти, маркерні дошки тощо).	• Коворкінг закритого типу. • Співпраця у різних проектах. • Проведення навчальних занять, тренінгів, майстер-класів. • Проектор, фліпчарт.
Організація харчування	Безкоштовні кава, чай, печиво; кухня.	Безкоштовні кава, чай, печиво; кухня.	Безкоштовні вода, чай, кава, печиво, тости, джеми, какао, фудкорт.	Безкоштовні кава, чай, печиво.
Режим роботи	Цілодобово	Щодня, з 9:00 до 20:00	Пн-Пт: з 8:00 до 21:00 Сб-Нд: 9:00 до 18:00	Цілодобово
Контингент	Фрілансери, представники творчих професій, підприємці, малі компанії.	Фрілансери, учасники масових заходів, навчальних заходів.	Копірайтери, студенти, дизайнери, підприємці, фрілансери, письменники.	Оскільки коворкінг закритого типу – розробники конкретного проекту; учасники навчальних програм.
Варіанти оренди	Місячний абонемент	Оренда зали або місця	Абонемент на день/місяць.	Абонемент, оренда зали

Мережа коворкінгів України представлена у всіх великих її містах, обласних

центрах. Для спрощення пошуку робочого місця у хаб-просторах розроблюються інтернет-сайти, на яких представлена детальна карта коворкінгів кожного міста України. Вона містить інформацію про місце розташування, асортимент послуг, що надаються, режими роботи та вартість оренди кожної послуги у конкретному коворкінг-центрі.

Як демонструють дані таблиці 3, спільним серед усіх досліджуваних коворкінгів є наявність загальної робочої зони (офісу) та лекційних залів, однак за місткістю вони і відрізняються. Також у комплект послуг входить безкоштовні чай, кава та печиво, як комплімент гостям. Серед додаткових послуг усі коворкінги пропонують принт-сервіс та безкоштовний потужний wi-fi. Також можна виділити тенденцію до організації різних тренінгів, майстер-класів, курсів від самого коворкінгу, які надаються постояльцям безкоштовно. Контингент коворкінгів здебільшого однаковий, відрізняється лише тим, що при наявності кімнат творчості він розширений представниками творчих професій. Вартість послуг варіюється від кількості вузлів коворкінгу, асортименту надаваних послуг та включених до абонементу додаткових можливостей відвідувати заходи простору.

Відмінністю серед коворкінгів є організація кутку харчування – він обладнаний лише у великих коворкінгах із більшою кількістю вузлів. Режим роботи залежить від контингенту, якщо заклад орієнтований на навчальні заходи, то має регламентований графік роботи. Коворкінги, які орієнтуються на офіси та різні масові заходи, пропонують цілодобовий режим роботи.

Коворкінги дуже привітні та лояльні до своїх постійних клієнтів, яких кличуть резидентами. Саме тому в Україні діє проект (він охоплює багато країн світу), який має назву «Коворкінг віза». Вона дозволяє резиденту одного коворкінгу безкоштовно провести кілька годин у будь-якому коворкінгу в іншому місті.

Галузь коворкінгів в Україні і розвивається швидкими темпами, вона все ще має величезний потенціал для зростання. Найбільш популярними та

конкурентоспроможними закладами даного типу є хаб-простори міста Києва, Львова. Для зручності у виборі хабу для роботи в різних містах України було створено офіційний інтернет-ресурс, який розробив детальну карту коворкінгу усю країну. Компанія CBRE Ukraine провела опитування найбільших коворкінг-центрів і офісів, що обслуговуються в Києві, і згідно з даними аналітиків, в першому кварталі 2021 р. попит на місця в «гнучких офісах» формували ІТ і компанії по наданню бізнес-послуг. При цьому вік орендарів становить від 25 до 44 років. Це віддалені співробітники (підприємці, консультанти) [9].

Стрімка зміна бізнес-процесів усередині компаній, необхідність об'єднуватися в тимчасові команди для спільної роботи над проектами, перехід багатьох співробітників на віддалену роботу і інші причини, характерні для століття високих технологій, спонукають знаходити такі рішення фізичної організації робочого простору, які швидко адаптуються до зміни потребам колективу. Формат коворкінгу приваблює не тільки приватних підприємців, а й державні організації, які бачать в ньому спосіб підтримки малого бізнесу шляхом забезпечення обладнаними робочими місцями за ціною нижче ринкової. Найголовніше, що коворкінг-центр пропонує своїм клієнтами атмосферу робочого колективу і живе спілкування на рівних з «собі подібними», чого так не вистачає як фрілансерам, так і невеликим командам, які більшу частину робочого часу проводять один з одним. Саме тому багато колективних просторів роблять акцент на освітніх і мережевих програмах, допомагають резидентам знайомитися один з одним, вибудовувати ділові зв'язки. Коворкінг став новим нормалом, оскільки він став очікуваним і бажаним робочим місцем сьогоденної робочої сили. Про це свідчить той факт, що великі компанії все частіше прагнуть покращити досвід роботи на робочому місці, значна частина працівників вважають за краще працювати з коворкінг-простору.

Аналітики CBRE Ukraine стверджують, що коворкінги сьогодні цікаві навіть державним установам, які мотивують співробітників і створюють сприятливу робочу атмосферу. Щодо прогнозованої ефективності пропозиції – 72% коворкінгу

стають прибутковими після двох років експлуатації. Якщо вони перебувають у приватній власності, ставка ще вища. Насамперед, враховуючи це, повернення інвестицій по устаткуванню і оснащенню коворкінг-простору в готелі передбачається отримати максимум протягом 4-5 років, а прибуток вже за перший рік буде складати 42%. Створення чудового досвіду на робочому місці вимагає зосередження уваги не лише на просторі й ефективності. Найкращі стратегії вирівнюють простір, культуру, взаємодію та поведінку, щоб створити високопродуктивний досвід роботи на робочому місці, який оптимізує продуктивність людей.

Список використаних джерел

1. Благой В. В. Коворкінг у контексті розвитку бізнес-туризму [Електронний ресурс] / В. В. Благой, В. В. Блага, А. О. Тихомирова // Глобальні та національні проблеми економіки. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/25.pdf>.
2. Брич В. Я. Нетворкінг: поняття та особливості застосування в управлінні персоналом / В. Я. Брич, Х. А. Снігур // Вісник Хмельницького національного університету. – 2017. – № 5 (251). – С. 108–111.
3. Петров Д. О. Коворкінг як новий підхід до організації праці / Д. О. Петров // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – Харків, 2016. – С. 103–104.
4. Сафронова О. О. Особливості формування вільного студентського простору сучасного закладу вищої освіти / О. О. Сафронова, Т. В. Мазурчук, О. Є. Шмельова // Технічна естетика та дизайн: міжвідомчий науково-технічний збірник. – К.: КНУБА, 2018. – Вип. 14. – С. 208–213.
5. Солярчук Н. Ю. Фрілансова діяльність в Україні: стан і проблеми державного управління [Електронний ресурс] / Н. Ю. Солярчук. – 2014. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2014/4_0/284_289.pdf.
6. Швед В. В. Коворкінг: можливості та перепони / В. В. Швед // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 1095–1099.
7. Економіка креативних просторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pawillion.com/uk/ekonomika-kreativnih-prostoriv/>.
8. Коворкінг центри України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coworking.com.ua/coworking-city>.
9. Coworker.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coworker.com/search/ukraine>.
10. Gupta Anil K. The Co-Working Space Concept / K. Gupta Anil. – Leforestier: CINE Term project Anne, 2009. – 87 p.
11. Gurstein P. Wired to the World, Chained to the Home. – Vancouver, Canada: University of British Columbia Press, 2001. – 132 p.

References

1. Blahoi V. V., Blaha, V. V., and Tykhomirova, A. O. Kovorkinh u konteksti rozvytku biznes-turyzmu [Coworking in the context of business tourism development]. *Global and national economic problems*. <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/25.pdf>.
2. Brych, V. Ya., and Snihur, Kh. A. 2017. "Netvorkinh: poniattia ta osoblyvosti zastosuvannia v upravlinni personalom [Networking: concepts and features of application in personnel management]". *Bulletin of the Khmelnytskyi National University* 5(251): 108–111.
3. Petrov, D. O. 2016. "Kovorkinh yak novyi pidkhid do orhanizatsii pratsi [Coworking as a new approach to work organization]". *Collection of scientific works on current problems of economic sciences* 103–104.
4. Safronova, O. O., Mazurchuk, T. V., and Shmelova, O. Ye. 2018. "Osoblyvosti formuvannia vilnoho

studentskoho prostoru suchasnoho zakladu vyshchoi osvity [Peculiarities of the formation of a free student space of a modern institution of higher education]". *Technical aesthetics and design* 14: 208–213.

5. Soliarchuk, N. Yu. 2014. Frilansova diialnist v Ukraini: stan i problemy derzhavnoho upravlinnia [Freelance activity in Ukraine: state and problems of public administration]. http://www.business-inform.net/pdf/2014/4_0/284_289.pdf.

6. Shved, V. V. 2015. "Kovorkinh: mozhlyvosti ta perepony [Coworking: opportunities and obstacles]". *Global and national economic problems* 4: 1095–1099.

7. Ekonomika kreatyvnykh prostoriv [Economy of creative spaces]. <https://pawillion.com/uk/ekonomika-kreativnih-prostoriv>.

8. Kovorkinh tsentry Ukrainy [Coworking centers of Ukraine]. <https://www.coworking.com.ua/coworking-city>.

9. Coworker.com. <https://www.coworker.com/search/ukraine>.

10. Gupta Anil, K. 2009. *The Co-Working Space Concept*. Leforestier: CINE Term project Anne.

11. Gurstein, P. 2001. *Wired to the World, Chained to the Home*. Vancouver, Canada: University of British Columbia Press.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>